

Nr 19.

Ankom till Riksdagens kansli den 28 april 1913 kl. 5 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 19, i anledning av en av herr Helger m. fl. inom Andra kammaren väckt motion, nr 228, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anordnande av skolbad vid landsbygdens folkskolor.

I en inom Andra kammaren väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 228, hava herrar *Helger, Hellberg, N. A:son Berg, Hallén, Liljedahl, Tengdahl, Karl Magnusson, Strid, Nordström, Holmström, Bäckström* och *D. Viklund*, med instämmande i motionens syfte av herrar *Kronlund* och *Gust. Olson*, föreslagit, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning, huruvida och i vad mån från statsmakternas sida åtgärder böra och kunna vidtagas för ett mera allmänt införande av skolbad i folkskolorna på landsbygden.

Beträffande motiveringen till ifrågavarande förslag hänvisas till motionen.

Andra kammarens andra tillfälliga utskott har i anledning av motionen yttrat följande:

»Förbättrandet av den personliga hygienien hos vårt folk är en angelägenhet, vars vikt och betydelse Riksdagen vid upprepade tillfällen skänkt sitt beaktande. Såsom ett led i en allmän strävan till folkhygienens höjande är den föreliggande motionen om anordnande av skolbad vid landsbygdens folkskolor också att betrakta.

Enligt utskottets mening är denna motion värd att på allt sätt uppmärksammas. Betydelsen av bad ur hälsovårdssynpunkt är så allmänt känd, att ett ytterligare understrykande därav icke torde vara av

Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 12 saml. 1 avd. 16 häft. (Nr 19.) 1

*Andra kam-
marens
andra till-
fälliga
utskott.*

nöden. Vad särskilt skolbaden beträffar, hava motionärerna framhållit deras värde såsom befordrande renlighet i allmänhet bland barnen ävensom deras indirekta inverkan till förbättrande av luften i skol-salarna. Ur uppfostringssynpunkt hava skolbaden därjämte en viktig mission att fylla. Flertalet av dem, som i skolan blivit vanda vid regelbundna bad, torde nämligen efter slutad skolgång bibehålla den goda vanan och mången gång även med exemplets makt bibringa den åt andra.

Att skolbadens stora värde mångenstädes uppskattas, därom vittnar det förhållandet, att sådana bad redan blivit införda vid skolorna i ett betydande antal städer och därmed jämförliga samhällen. Bad-frekvensen är där också anmärkningsvärt hög. För landsbygdens del är frågan emellertid ännu i stort sett olöst. Helt förbisedd är den likväl icke. Såsom motionärerna anfört, ingå nämligen i de normalritningar till folkskolebyggnader på landet, vilka äro föremål för överintendentsämbetets prövning, också badstugor. Det huvudsakliga skälet till att skolbad ännu icke annat än i undantagsfall förekomma å landet torde hänföra sig till sakens ekonomiska sida. Att något initiativ från statsmakternas sida tages, synes utskottet synnerligen önskvärt. Vid en utredning i detta syfte torde kunna övervägas, huruvida de skoldistrikt, vilka önska inrätta skolbad, böra sättas i tillfälle att med bidrag av allmänna medel tillgodose detta behov. Motionärerna hava ansett, att bidrag till anläggningskostnaden borde lämnas, men att utgifterna för badhusens underhåll och verksamhet borde bestridas av kommunerna, som mot avgift skulle kunna göra baden tillgängliga för allmänheten de tider, då skolbarnen icke begagnade sig av desamma. Denna tankegång anser utskottet värd allt beaktande, helst driftkostnaderna med stöd av redan vunnen erfarenhet kunna förväntas bliva jämförelsevis små, därest man, som väl är sannolikt, kommer att begagna sig av de gamla praktiska och billiga badstubaden.

Huruvida det allmännas bidrag borde lämnas till anordnande av skolbad ej blott vid nu befintliga skolhus, utan även i samband med uppförande av nya folkskolebyggnader, därom torde en blivande utredning kunna lämna klarhet. Detsamma gäller ock om sättet för statsbidragets beräkning. Möjligen kunde man tänka sig, att skoldistriktet bestrede halva anläggningskostnaden och att den andra hälften utginge av statsmedel. En annan möjlighet vore, att, såsom motionärerna förslagsvis framhållit, bidrag av landstingsmedel därjämte erhöles. Av en blivande utredning torde också framgå, huruvida ett eventuellt statsbidrag bör stå i viss proportion till skoldistriktets eget bidrag eller

utgå efter annan beräkningsgrund. I den mån, som en enhetlig grund vid taxeringsförfarandet i våra kommuner kan åstadkommas, torde ock i en utredning beaktande lämpligen kunna skänkas åt den synpunkten, att statsbidrag skulle i regel lämnas endast till de kommuner, vilkas utdebitering till skola och eventuellt fattigvård överstiger en viss summa. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla, att utskottet väl betänkt, det de kulturella intressenas tillgodoseende redan ställa betydande krav på statskassan. Då det emellertid, enligt utskottets mening, här gäller ett statsintresse av stor vikt, har utskottet likväl velat skänka förslaget sitt stöd, och detta desto hellre som, om så befinnes nödvändigt, ett blivande anslag för bidrag till anordnande av skolbad å landsbygden lär kunna beräknas till ett icke alltför stort belopp, då det här i första hand dock egentligen gäller att *uppmuntra* vederbörande till inrättande av skolbad.

Vad slutligen beträffar sättet för den ifrågasatta utredningens utförande, vill utskottet erinra därom, att vid årets riksdag redan förelagat en del frågor, avseende skolhygien och fysisk fostran, av vilka utskottet till förberedande behandling förehaft frågorna om utredning angående åvägabringande av en effektiv tandvård särskilt vid landsbygdens småskolor och folkskolor samt beträffande obligatorisk läkarundersökning av folkskolebarn m. m. Efter utskottets uppfattning torde utredningen av alla dessa spörsmål böra ställas i ett visst samband, ett förfarande, vilket såväl ur kostnadssynpunkt som med hänsyn till frågornas enhetliga behandling torde komma att visa sig ändamålsenligt.

Utskottet, som sålunda på det varmaste vill understödja motionärernas förslag, får med åberopande av det anförda hemställa, att Andra kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och i vad mån från statsmakternas sida åtgärder böra och kunna vidtagas för ett mera allmänt införande av skolbad i folkskolorna å landsbygden.»

Reservation hade anmälts av herrar Mörtsell och Gustafsson i Brånsta.

Andra kammaren biföll utskottets hemställan; och har detta kammarens beslut delgivits Första kammaren, som remitterat ärendet till förberedande behandling av sitt första tillfälliga utskott.

*Andra kam-
marens
beslut.*

Utskottet inser till fullo, att frågan om ett mera allmänt införande

Utskottet.

av skolbad i landsbygdens folkskolor är av stor folkhygienisk betydelse och därför förtjänt av statsmakternas uppmärksamhet.

Införandet av bad i folkskolorna har hittills varit överlämnat åt det enskilda initiativet. Därvid hava städerna med sina i allmänhet större resurser gått främst. Men även inom åtskilliga orter med mera sammanträngd befolkning på landsbygden hava under senare tid anstalter träffats för att bereda skolbarnen tillfälle till regelbundna bad. Sålunda hava här och var skoldistrikt vid uppförande av nya skolhus däri inrymt badstugor.

Resultaten av dessa anordningar hava enstämmigt lovordats icke endast av lärarpersonalen, som funnit dem gagna skolgången, utan även av andra, som på grund av sin tjänstgöring eller eljest haft tillfälle iakttaga de regelbundna badens inverkan på skolbarnen.

Vad motionärerna åsyfta är, att tillfälle till bad måtte beredas barnen under den kalla årstiden, och den form av bad, de därvid främst tänkt sig, är badstubaden, vilka även ur flera synpunkter — badhusens relativt billiga uppförande, den ringa vattenåtgången m. m. — synas utskottet vara de lämpligaste i förevarande fall. I detta sammanhang kan utskottet dock icke underlåta, att framhålla betydelsen av baden i det fria under sommaren, och framför allt därav, att dessa må, om möjligt, bliva föremål för en rationell omvårdnad. Baden i det fria kunna skada, om man går till överdrift. Om de åter ledas och ordnas rätt, kunna de för visso ej blott ur allmänt hygienisk utan även ur gymnastisk och andra synpunkter bliva till avsevärt större gagn än de nu i allmänhet äro. Kostnaderna bleve i detta avseende ringa. Utskottet vill här erinra om de kurser i simning, som på senare tid givits på statens bekostnad och som lämpligen kunde utvidgas. Dessa kursers vikt belyses, bland annat, av den höga siffra årligen drunknade, som vårt lands befolkningsstatistik uppvisar.

Motionen talar emellertid ej om baden i det fria, och givet är, att då det gäller att tillgodose skolbarnens behov av bad, huvudvikten faller på baden under den kalla årstiden. Vad kan då staten anses böra åtgöra i denna sak? Först och främst vill utskottet taga bestämt avstånd från varje tanke därpå, att staten skulle lämna bidrag till anläggningsskostnaderna för skolbadhus, vilket skulle innebära ett frångående av den hittills följda principen, att kommunerna själva bekosta sina skolhus med vad till dem hör. Men fränsett detta synes åtskilligt från statens sida kunna och böra göras. Sålunda synes staten, enligt utskottets mening, bland annat böra tillhandahålla skoldistrikt ritningar till enkla badhus, förse skolorna med småskrifter, innehållande upplysningar om badens betydelse, olika badformer och deras tillämpning

m. m., samt uppmana vederbörande läkare och skolinspektörer att söka intressera skolråden och lärarna för badfrågan. Emellertid får man nog räkna med även en ekonomiskt understödjande verksamhet från statens sida. Denna synes utskottet böra inskränka sig till landsbygden och, närmare bestämt, till sådana ekonomiskt mera betungade landskommuner, vilka genom vidtagna anordningar visat sitt intresse för skolbadsfrågan. Även synes det utskottet, som om bidraget borde begränsas till viss del av de i varje särskilt fall för ändamålet gjorda kostnader. Utskottet hänvisar i detta avseende till den form, varunder statsbidrag lämnas till slöjdundervisningen ävensom till undervisningen i huslig ekonomi.

Slutligen vill utskottet, i likhet med Andra kammarens andra tillfälliga utskott, uttala, att den nu föreslagna utredningen synes utskottet böra företagas i sammanhang med de av innevarande riksdag begärda utredningar angående åvägbringande av en effektiv tandvård särskilt vid landsbygdens små- och folkskolor samt beträffande läkarundersökning av folkskolebarn.

Under återopande av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Första kammaren ville på det sätt biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut, att Första kammaren för sin del beslutar, att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida i sammanhang med de av Riksdagen begärda utredningar angående åvägbringande av en mera effektiv tandvård särskilt vid landsbygdens små- och folkskolor samt beträffande läkarundersökning av folkskolebarn jämväl kunde komma under omprövning, vilka åtgärder kunde av staten vidtagas för att främja ett mera allmänt införande av skolbad i landsbygdens folkskolor.

Stockholm den 29 april 1913.

På utskottets vägnar:

HUGO HAMMARSKJÖLD.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit: herrar *Hammar skjöld*, *Hallberg*, *Sandler*, *Malmberg*, *Oscar Olsson*, *Valerius Olsson* och *Andersson*.
